

VDM-ers, 21 november 1981; foto Rob Brouwer

Verborgenen of vergeten geschiedenis - Militaire vakorganisatie

De Algemene Federatie van Militair Personeel

In 1898 richtten onderofficieren van de Koninklijke Landmacht in de marinestad Den Helder een eigen vakorganisatie op. Het Gedenkboek van dertig jaar later schrijft er het volgende over: "Door enkele onderofficieren te Den Helder, werden eenige collega's van dat garnizoen uitgenoodigd, op 29 juni 1898, om 7 uur n.m. bijeen te komen, in de bovenzaal van het Wilhelminagebouw te Den Helder, tot eene bespreking, om, zooals in den oproep luidde, 'eene vereniging tot stand te brengen, betreffende het behartigen van alle stoffelijke belangen van vrijwillig dienende onderofficieren van het Nedertandsche leger'."

HET ORGANISATIE-INITIATIEF van deze bijzondere beroepsgroep past in het vakbewegingsbeeld van typografen, timmerlieden, meubelmakers, metaalbewerkers, diamantbewerkers enzovoort. Arbeiders uit het partikulier bedrijfsleven bundelden zich in het algemeen wat vroeger dan ambtenaren. Ongeveer vanaf middenjaren zestig in de negentiende eeuw. In de jaren negentig gaat het overheidspersoneel zich organiseren: gemeente-ambtenaren, kommiezen bij 's rijks belastingen, PTT-personeel, gemeentewerklieden. Het is niet uitgesloten dat de onderofficieren van de landmacht zich hebben laten inspireren door het voorbeeld van de marinematrozen die een jaar daarvoor in januari 1897 in dezelfde plaats in de kop van Noord-Holland een bond oprichtten, die als een zeer illustere de geschiedenis in zou gaan.

Ons Belang

Gelet op de autoritaire verhoudingen, de willekeur en het tuchtstelsel in de krijgsmacht kunnen we de eerste organisatiestap van deze militaire vakbondspioniers voor een verbetering van de arbeidspositie, voor rechtszekerheid, voor verbetering van pensioenen en weduwen- en wezenverzorging als een moedige beschouwen. De onderofficieren sierden hun vereniging met de toepasselijke naam "Ons Belang". De autoriteiten in Den Haag en het merendeel van de officieren zullen deze vorm van autonomie van hun 'ondergeschikten' als wezensvreemd aan doelstellingen, taken en aard van de krijgsmacht hebben opgevat. Met de instelling van het Georganiseerd Overleg in 1922 kwam daar formeel een eind aan. Voorlopig mochten de militairen slechts adviseren; van reëel overleg, laat staan onderhandelen was absoluut geen sprake. In 1928 waren de tegenstellingen met andere rijksambtenaren vrijwel opgeheven. Het Gedenkboek getuigt ervan: "Het onderofficierskorps, een verarmde, verdrukte, ja bijna verachte categorie van Staatsambtenaren, heeft zij -de organisatie- gebracht in de rij der andere ambtenaren; moreel en materieel is het korps door haar omhoog gevoerd. In ontwikkeling, aanzien en financiële omstandigheden is het korps thans even waardig als de gelijk gestelde burgerambtenaren. Vooral in ontwikkeling en plichtsbetrachting." Het personeel bij Defensie heeft een driedelige status: die van werknemer, die van ambtenaar en die van militair. Dat bepaalt de aard van het overleg en de voorzichtige aktievormen. Het heeft de

belangenbehartiging van militairen altijd een bijzonder karakter gegeven.

Militaire vaklieden

Ons Belang is de oudste voorloper van de Algemene Federatie van Militair Personeel (AFMP). Een andere voorloper van de AFMP is de Vereniging voor Militair Technisch en specialistisch Beroepspersoneel (VMTB), opgericht in 1948. Deze organisatie werd "geboren uit het verlangen der vereniging van meester-, smeden-, bankwerkers, de vereniging van meester-geweermakers en van verschillende prominente figuren der automobielenmonteurs en der instrumentmakers, die zich allen in een technische militaire belangenvereniging gebonden wensten te zien".

Deze onderofficieren streefden ernaar hun positie als militaire vaklieden te verbeteren. De Algemene Pensioen Bond (AMP) uit 1922 bracht de ex-militairen bij elkaar voor de strijd voor de rechten van de gepensioneerde militair.

Deze drie organisaties fuseerden op 1 januari 1992 in de vereniging Algemene Federatie van Militair Personeel. De AFMP is met 25.000 leden - aktief dienenden en gepensioneerden - de grootste vakbond van militairen in Nederland. De AFMP sloot zich in december 1994 bij de Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV) aan.

Aansluiting bij de FNV

Sinds de val van de Muur in 1989 is de wereld van de krijgsmacht in verandering. De militair raakt gedesorïënteerd. De Grote Vijand in het Oosten is verdwenen. Taken en doelstellingen, materieel en personeel, worden aangepast aan gewijzigde internationale verhoudingen. Traditionele opvattingen, waarden en normen moeten worden herzien. Er is geen bedrijfstak in Nederland waar op zulk een omvangrijke wijze wordt ingekrompen en gereorganiseerd als bij Defensie. De Prioriteitennota doet het allemaal uit de doeken. Duizenden arbeidsplaatsen worden geschrapt, individuen moeten hun loopbaanvooruitzichten bijstellen, de militair moet zich erop instellen dat hij morgen op een plek ergens ver weg voor een zogeheten peace-keeping operatie wordt ingezet. Het ironiese is dat, tegelijk met de sanering van Defensie, het maatschappelijk draagvlak voorde inzet van de krijgsmacht vanwege nieuwe taken juist verbreed lijkt te zijn geworden. Naast veranderingen in de taakstelling van de militairen vinden er wijzigingen plaats in hun arbeidsvoorwaarden en het overleg hierover. Het overleg over de arbeidsvoorwaarden bij

de overheid is twee jaar geleden op een andere leest geschoeid. Sinds 1 april 1993 onderhandelen ambtenaren per sektor over hun eigen arbeidsvoorwaarden. Er zijn acht sectoren: Gemeenten, Rijk, Provincie, Waterschappen, Onderwijs, Rechterlijke macht, Politie en Defensie. Om de onderhandelingen met de eigen werkgever, de Minister, een zo gestructureerd mogelijk karakter te geven zijn de bonden zich bij vakcentrales gaan aansluiten.

De Algemene Federatie van Militair Personeel was al aangesloten bij de Algemene Centrale van Overheidspersoneel, waar ook bekende bonden zoals de AbvaKabo, Abop en Politiebond deel van uitmaken. Het lag dus voor de hand dat de AFMP zich zou aansluiten bij de FNV. Al was dat overigens wel even wennen voor de oudere leden. Tamelijk geruisloos heeft de AFMP zich in december 1994 in de FNV-gelederen gevoegd. De VVDM, de Vereniging van Dienstplichtige Militairen, was de AFMP al voorgegaan. Binnenkort wordt de dienstplicht opgeheven en daarmee zal een eind komen aan de roemruchte geschiedenis van de VVDM.

Brede organisatie

De andere bonden bij Defensie zijn aangesloten bij de drie overige vakcentrales: het Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV), de Vakcentrale voor Middelbaar en Hoger Personeel (MHP) en de Algemene Vak Centrale (AVC).

De AFMP wortelt van oudsher stevig in de Koninklijke Landmacht. Tevens heeft ze een sterke aanhang in de Koninklijke Luchtmacht. En de laatste jaren vormt ze bij de Koninklijke Marine een geduchte concurrent voor de gevestigde VBZ (Vereniging van Schepelingen bij de Zeemacht), sinds kort VBM/LKV geheten. Deze laatste afkorting staat voor Vereniging Belangenbehartiging Militairen/Landelijke Korporaals Vereniging. De AFMP presenteert zich als een brede organisatie voor alle militairen van alle rangen en standen van alle krijgsmachtdelen en ook voor ex-militairen, mits zij aanspraak hebben op wachtgeld en/of pensioen. Zelfs partners kunnen na het overlijden van de (ex-)militair het lidmaatschap voortzetten.

Harry Peer